

AL TALL

RAFA GIL/ELTEMPS

Manuel Miralles –assegut–, Vicent Torrent –amb barba– i Miquel Gil enregistren *Som de la Pelitrúmpeli* el 1980. A la imatge del centre, un concert d'Al Tall

“Els xicots d’Al Tall han acudit a versos de Marià Mament i de Vicent Andrés Estellés, o ells mateixos, en la seua ingenuïtat, n’han fabricat uns altres. Tant se val. L’intent és que, ací, entre nosaltres, unes veus perifèriques puguen fer-se sentir”, escrivia Joan Fuster la primavera de l’any 1975. Aviat en farà 38, tot just quan Vicent Torrent, Manuel Miralles, Enric Ortega i Miquel Gil acabaven de parir un quartet folk que aspirava a recuperar –i modernitzar– la música popular. “Jo, amb aquestes ratlles, demano un vot de confiança per Al Tall. Ara comencen. Tothom comença començant. O no? Ja en vindran més”, continuava l’assagista de Sueca.

I tant que sí. Una vintena de discos, centenars de concerts i, sobretot, la sensació de la feina ben feta. Perquè els integrants d’Al Tall, que acaben d’anunciar la retirada, ja han passat a la història com els impulsors –i renovadors– de la música tradicional al País Valencià. Molt especialment els quatre membres fundacionals, però també tants altres que hi han pres part: Ximo Caffarena, Miquel Blanco, Elisau Parra, Xema Senabre, Vicent Cortina, Enric Esteve, Josemi Sánchez, Empar Torres, Montse Anfruns, Pep Gómez, Vicent Alonso, Maribel Crespo, Xavier Ahuir, Enric Banyuls, Ro-

Adéu als grans trobadors

El grup valencià Al Tall, gran modernitzador de la música tradicional, plega després de 38 anys. Vora quatre dècades de trajectòria tan fecunda com diversa que es clouran a començaments del 2013, quan faran els darrers concerts. En parlem amb Vicent Torrent, veu de la formació i un dels quatre membres fundadors.

bert Moreno, Vicent Lluís Fontelles, Ramon García, José Morillo i Jordi Reig.

“Ens hi hem buidat”, resumeix Vicent Torrent, a punt de complir 68 anys. “El cansament físic i psicològic és un dels motius de la retirada, per bé que Manolo Miralles, que en té 60, encara continuarà pel seu compte”, explica Torrent amb el regust dolç de concerts tan emotius com el del proppassat 27 de juliol a Forcall, durant el 34è Aplec dels Ports. Van compartir escenari amb Obrint Pas, referent indiscutible de la nova fornada de músics valencians.

“En tot aquest temps, el país ha canviat molt: hi ha més conscienciació nacional, més respecte pel nostre passat i la nostra llengua... Tant de bo no torne a passar com tres dècades enrere, quan Joan Lerma, en arribar al govern, va fer veure que ja havíem aconseguit tot allò per què havíem lluitat”, diu Torrent, segons el qual “la vitalitat del país ha tingut una repercussió evident en la música, amb una proliferació grups i de gèneres de molta qualitat”. “Cada generació ha estat més potent que no l’anterior”, observa.

L’èxit d’Al Tall, però, fou tan ràpid i penetrant com el d’alguns exponents de

RAFA GIL/ELTEMPS

Tall a la dècada dels anys 90, i a la dreta, un recital de la gira que van fer amb motiu del disc *Vergonya, cavallers, vergonya*, publicat el 2009.

la Nova Cançó que ja feia una dècada que rodaven. Havien nascut el gener del 1975, van presentar-se en públic a Albal (Horta) i a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de València, i el 22 d'agost d'aquell mateix any, a la Pobla de Vallbona (Camp de Túria), van oferir el seu primer concert amb contracte. Era l'avantsala del seu disc iniciàtic, *Cançó popular del País Valencià*, que incloïa, entre més, la popular "Cançó de batre", la simbòlica "Per Mallorca" i "A una oroneta que em desvetllà a trenc d'alba", poema de Manent que el grup va musicar amb mestratge. Una delícia.

El maig del 1976, el van presentar a la sala Zeleste i al Casino de l'Aliança del Poble Nou de Barcelona, tot seguit participaven a la primera Mostra de Cançó Popular del País Valencià, i el 3 de juliol, al recital multitudinari celebrat al Nou Estadi del Llevant, davant de 30.000 persones, al costat de noms ja consolidats com ara Raimon i Lluís Miquel.

Fuster, que va assistir a la cita, va adonar-se aquell dia que fins i tot hi havia fet curt. Aquell quartet no sols tenia recorregut, sinó que anava com un llamp: abans d'acabar l'any, Al Tall treia al carrer el seu segon àlbum, *Deixeu que rode la roda*, amb joies com ara "Darrer diumenge d'octubre" o la mítica "Tio Canya", espill de la història del País Valencià –de la seua substitució lingüística– que ha esdevingut gairebé un himne.

Torrent va idear-ne la lletra i recorda que "vam deixar d'interpretar-la durant alguns anys, però és clar que li estem molt agraïts". Al capdavant, aquell home de poble que feia cap a València i no se sabia expressar, el mateix que s'enutjava en escoltar els nés parlar en llengua castellana, evocava tota una època i la que havia de venir: perquè els besnèts, ves per on, "mai parlen en castellà,/ com han après dels seus pares,/ sinó com la gent del poble,/ la llengua del tio Canya".

Era la transició a la democràcia, quan el jove Miquel Grau va morir assassinat a Alacant a mans d'un ultradretà que el va veure penjar cartells commemoratius del Nou d'Octubre. L'únic senzill d'Al Tall, A Miquel Grau, fou publicat el 1977 i potser és el rèquiem més solemne que hom recorda: " Miquel Grau ja no està ací,/ soledat de l'ai, ai, ai.../ Miquel Grau ja no està ací,/ quan avui tots l'esperàvem./ Per guanyar la llibertat,/ quants germans tenen de caure." Enric Ortega, que moriria al cap de pocs mesos, va ser-ne el creador.

Al cap de setze anys després, amb motiu d'una altre assassinat de l'extrema dreta, el del jove antiracista Guillem Agulló, el grup li retrià un sentit homenatge amb la dedicatòria del disc *Euro Eu!*, centrat en els moviments migratoris.

"Malauradament, episodis com aquells poden repetir-se en qualsevol moment,

només cal analitzar algunes de les reaccions que hi ha hagut a l'aposta sobiranista d'Artur Mas", es plany Vicent Torrent, que no troba gaire estrany el qualificatiu de "cançó protesta" que Al Tall ha rebut en ocasions. "Som fills del moviment folk internacional, que va nàixer als Estats Units, i sempre ens ha captivat Bob Dylan", apunta.

Una cançó protesta lligada al desig de redreçament nacional. Perquè el tercer treball de la formació –*Posa vi, posa vi, posa vi*– va recuperar cançons tavernàries, però el quart, *Quan el mal ve d'Almansa* (1979), va incidir de nou en les vicissituds patides pels valencians. L'artista Manuel Boix, com passaria en tantes ocasions, va encarregar-se de dissenyar la portada del disc. Una cantata unitària, de llarga durada, com *Vergonya, cavallers, vergonya* (2009), inspirada en el *Llibre dels fets* de Jaume I.

Dos anys abans, el 2007, tot coincidint amb el 300è aniversari de la desfeta d'Almansa, Al Tall va reeditar el disc del 1979 i va actuar a llocs tan intrínsecament lligats a la guerra de Successió com Xàtiva o Almansa mateixa, on l'alcalde no va poder evitar la ironia: "Fixeu-vos com som els d'Almansa, que ens digueu lladres i, malgrat això, us cridem perquè canteu ací i us paguem per fer-ho!"

La 'riproposta' valenciana. Més enllà de tot plegat, Al Tall ha revoluci-

RAFA GIL/ELTEMPS

A l'esquerra, concert d'Al Tall a la plaça de bous de València. A la dreta, Vicent Torrent en una imatge d'arxiu.

onat la música d'arrel. La seua visita al festival provençal d'Arles, el 1980, els va permetre de conèixer de prop la napolitana Nuova Compagnia di Canto Popolare, i més concretament qui n'era el seu intèrpret i compositor, Jan Maria Carlotti, *anima* de la *riproposta*. Un privilegi de què van gaudir i van treure el màxim profit.

Al Tall acabava de treure al mercat un disc adreçat als xiquets, *Som de la Pelitrúmpeli*, que encara avui és escoltat amb devoció pels qui amb prou feines si saben parlar. Enregistrat amb la participació d'alguns alumnes de la Nostra Escola Comarcal (Picassent, Horta), la història fantàstica que s'hi conta va amanida de cançons tradicionals. Un parèntesi que no tornarien a obrir, perquè, tal com raona Torrent, "allò que ens ha permès de sobreviure són els concerts, i cantar als xiquets no te'n generava gaires".

Comptat i debatut, van centrar-se a explorar sons i tècniques noves, en part gràcies al contacte amb músics d'unes altres contrades. "La franja central de la Mediterrània canta i toca d'una manera semblant", afirma Torrent, que descriu l'evolució de la *riproposta* com si fóra un pèndul: "El pèndul va arribar a un extrem mentre van celebrar-se les Trobades de Música del Mediterrani [que van organitzar-se per primera vegada el 1981 a València, ja que Al Tall era el seu impulsor principal] i va començar a fer el camí invers quan van deixar d'existir. És clar que el folk actual és més avançat musicalment, però no hi percep una continuïtat, no veig massa cançons que tracten la vida quotidiana, les preocupa-

cions de la gent... Miquel Gil sí que fa alguna cosa en aquest sentit, però pocs més".

Gil, cofundador d'Al Tall, va abandonar la banda per iniciar el seu camí en solitari l'any 1988, després d'haver participat en alguns dels discos més reeixits de la formació: *Cançons de la nostra Mediterrània* –conjuntament amb Maria del Mar Bonet–, el mestís *Xarq al-Andalus* i, per damunt de tots, *Tocs i vares*, cenit musical de la formació. "No ens va sorprendre l'adéu de Miquel", reconeix Torrent, "tenia idees molt bones, una veu esplèndida i Al Tall li anava curt".

Sense ell, el grup va publicar *Xavier el Coixo* i va entrar en un període de decaïment. "Estàvem en una mica deprimits, sobretot perquè als concerts només venia la gent de la nostra generació, no érem capaços de captar-ne de noves", admet Vicent Torrent. "En féiem pocs i l'ambient era més aviat trist, com si s'apagara la flama... Però de cop i volta, amb el ressorgiment del folk als ambients universitaris, la cosa va millorar." En efecte, Al Tall fins i tot va ser un dels dos grups convidats a la Festa de Benvinguda de la UV del curs 1990-1991. Van compartir cartell amb el roquer Loquillo.

El 21 de juny del 1995, amb Lerma a punt d'abandonar la Generalitat Valenciana, Al Tall va celebrar els seus vint anys de vida amb un concert al teatre Principal de València. Canal 9 va emetre el concert en diferit i la sensació estesa era que els socialistes havien menystingut el grup i provaven de fer-hi justícia *in extremis*. Torrent encara s'estranya una mica que el PSPV s'hi

abocara de ple. La receptivitat i l'esforç que va demostrar Ximo Puig, actual secretari general i aleshores cap de premsa de Lerma a Presidència, hi va tenir molt a veure.

Però el PP va passar a ocupar la Generalitat i Al Tall, com tants altres artistes que s'expressaven en català, va veure com se li tancaven totes les portes. Torrent, que havia suggerit als governants anteriors la creació d'una fonoteca de materials sonors, va fer-la realitat i no va deixar de treballar-hi –amb els mitjans modestos que sempre va disposar– malgrat l'accés d'Eduardo Zaplana i l'arribada posterior de Francisco Camps, fins el 2007. "Com una anguila, me'n vaig escapolir tan bé com vaig poder. A l'inici, la Conselleria de Cultura de Ciprià Ciscar, en la figura de Baltasar Vives, va mostrar molt d'interès, però al cap de quatre anys ja estaven cansats. A poc a poc, però, vam poder construir la col·lecció de música de tradició oral més important de la Mediterrània: una trentena de CD amb cançons populars enregistrades per xiquets de més de 50 col·legis".

Aquest és un dels plaers que la música ha proporcionat a Torrent. El més gran, en tot cas, és Al Tall, una feina de "prearqueòleg o preantropòleg" que li fa sentir-se com el besnét del Tio Canya: "Hem recuperat el llenguatge musical de la nostra terra", s'enorgulleix. A l'inici del 2013 –amb la data encara per concretar– diran adéu de manera definitiva. Les seues cançons, això sí, seran eternes.

Víctor Maceda